

Landstingsstyrelsen

Arbete för förändrade attityder och värderingar samt ökad kunskap om psykisk ohälsa, Jönköpings län i samverkan med Hjärnkoll

Sammanfattning

Hjärnkoll är en nationell kampanj som arbetar för ökad öppenhet kring psykisk ohälsa med målet att alla ska ha samma rättigheter och möjligheter oavsett psykiskt funktionssätt. Motorn i kampanjen är över 300 personer, så kallade attitydambassadörer, som berättar om sina egna erfarenheter av psykisk ohälsa. Kampanjen drivs av myndigheten Handisam och nätverket Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, NSPH. Jönköpings län ansökte om att få bli ett så kallat Kampanjlän inom Hjärnkoll 2012 men fick avslag på ansökan. I avslaget fanns en öppning från Hjärnkoll om att länet skulle kunna få ta del av vissa satsningar. Ny kontakt har från FoUrum tagits med projektledaren Rickard Bracken som erbjudit länet en satsning enligt bifogad projektplan.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att godkänna bifogad projektplan

PLANERINGSDELEGATIONEN

Håkan Jansson
Landstingsstyrelsens ordförande

Agneta Jansmyr
Landstingsdirektör



Projektplan

En återhämtningsinriktad psykiatri i Jönköpings län

Projektidé

Det har gjorts omfattande satsningarna från bl. a socialstyrelsen på kompetensutveckling inom psykiatrin de senare åren, men det finns fortfarande stora kunskapsbrister. Stort fokus ligger oftast på den medicinska delen av behandlingen och i alltför stor utsträckning arbetar man fortfarande ofta mera **för** än **med** den enskilde individen. Att personer med svår psykisk ohälsa kan återhämta sig är ett faktum som inte all vård och omsorg utgår ifrån.

Genom de olika utbildningsinsatser som gjorts i länet under de senaste två åren samt inspirationen från Trento i Italien och England har vi kommit till en ny fas i utvecklingen av en återhämtningsinriktad psykiatri. Det finns intresse i länet, från både kommuner och landsting att arbeta vidare för att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa eller närstående ska kunna bidra med sin komplementära kunskap i olika sammanhang.

Syftet är att öka kunskapen kring ett återhämtningsinriktat syn-och förhållningssätt inom psykiatrisk vård och omsorg i Jönköpings län. Ett annat syfte är även att genom ett återhämtningsinriktat arbetssätt förhindra stigmatisering samt förändra attityder.

Målet under 2013 är att:

- rekrytera 30 egnerfarna personer, av dessa ska 25 ha fått utbildning och stöd så att de kan delta i utvecklingsarbetet genom de olika aktiviteterna som erbjuds
- dialogutbildningar ska genomföras för chefer och personal vid 10 olika enheter inom kommun- och landstingspsykiatrin
- genomföra två 2-dagars utbildningar i återhämtningsinriktat arbetssätt för chefer, personal och egnerfarna från Gnosjö, Värnamo och Gislaved
- i samarbete med Hjärnkoll utbilda 15 egnerfarna att bli Attitydambassadörer i länet

Teoretisk bakgrund och perspektiv

Återhämtning är ett relativt nytt begrepp i Sverige. Återhämtning är ett upplevelsebaserat och subjektivt begrepp, som innebär att det bara är individen själv som kan tala om i fall den upplever sig vara återhämtad. Att återhämta sig innebär att individen anser sig ha ett tillräckligt bra och meningsfullt liv. Topor m.fl. (2007) menar att två tredjedelar av de personer som insjuknar i en psykisk sjukdom återhämtar sig helt eller delvis. Centralt i en återhämtningsprocess är goda relationer, att man kan känna hopp om att kunna återhämta sig, att tillhöra ett meningsfullt sammanhang, att bli mer aktiv i sitt eget liv och att känslan för sitt



REGIONFÖRBUNDET
JÖNKÖPINGS LÄN
Kommunal utveckling

eget ansvar ökar (Slade 2009, Topor m.fl. 2007). Återhämtning handlar om många och ofta små steg i en lång process, som för brukaren handlar både om att lära känna sina begränsningar för att kunna konfrontera utmaningar och se möjligheter och ha kontroll. Återhämtning handlar om att resa sig till ett nytt liv genom kamp och återuppvaknande. *Återhämtningsinriktat arbetssätt* är ett förhållningssätt, som främjar hälsa. Den professionelle arbetar tillsammans med individen genom att undersöka vad i individens liv som kan främja återhämtning. Om återhämtningsprocessen ska gå framåt behöver personalen bli medveten om betydelsen av sin egen roll som stöd. Om inte, riskerar förhållandet mellan personal och brukare att konservera beroendet. Personalen behöver finnas med som bärare av hopp, genom att uppmuntra och stärka individens vilja och förmåga att ta över kontrollen över sitt liv (Slade 2009). Personalen behöver bygga upp ett partnerskap med brukaren som innebär att båda parter är experter; personalen som ”expertise-by-training” och brukaren som ”expertise-by-experience” (Slade 2009). Båda parter delar på inflytande, men tolkningsföreträdet är brukarens. Brukaren är den som i den unika situationen har de bästa förutsättningarna att förstå vad som han/hon behöver. Vad som just då bäst gynnar hans/hennes återhämtning (Slade 2009).

I Psykiatri Skåne och Kommunförbundet Skåne har s.k. Dialogutbildningar – delaktighet i vård och stöd, genomförts för att utbilda personalen. Syftet med utbildningarna har varit att personalen skulle utveckla ett nytt ”tänk” kring relationen mellan personal och klient för att kunna stödja individen i dennes återhämtningsprocess. Efter utbildningarna genomfördes en utvärdering i syfte att undersöka förändringar i deltagarnas uppfattningar kring ett antal förhållningssätt med fokus på bemötande och delaktighet, samt undersöka förändringar i attityder och förväntade beteenden beträffande personer med psykisk sjukdom. Resultaten i utvärderingen visar bl.a. en förändring av attityder till psykisk sjukdom i jämförelse före-efter utbildning. <http://www.hjarnkoll.se/Om-psykisk-halsa/Sa-ser-bilden-ut-/Dialogutbildning-Skane/>

Relevans

Beslut från SKL och Socialdepartementet där en satsning om stöd till riktade insatser för att förbättra vården och omsorgen för komplicerad psykiatrisk problematik, är klar för Jönköpings län. Syftet med satsningen är att åstadkomma förbättringar för de målgrupper och områden som omfattas av överenskommelsen. Arbetet utgår från följande övergripande målsättningar:

- En jämlik, kunskapsbaserad, säker och tillgänglig vård och omsorg av god kvalitet
- Tillgång till arbete och sysselsättning
- Möjlighet till delaktighet och inflytande



REGIONFÖRBUNDET
JÖNKÖPINGS LÄN
Kommunal utveckling

Övergripande målet för vuxna inom psykiatri finns att läsa i Regionförbundet Jönköpings läns verksamhetsplan för 2012. Det innebär bl.a. att arbeta för att utveckla och förbättra formerna för en mer aktiv brukar- och närstående medverkan, delaktighet och inflytande. I länet finns beslut om att fortsätta detta evidensbaserade arbete, vilket innebär att ta tillvara den komplementära kunskap som personer med egen erfarenhet har, samt att utveckla ett återhämtningsinriktat arbetssätt.

Förankring av projektet

Detta projekt är en fortsättning på det arbete som pågått inom ”Modellbygge psykiatri” under två år i länet. Utbildningar i återhämtningsinriktat arbete för personal, studiecirklar för personer med egen erfarenhet samt personal, utvecklandet av återhämtningsombud och ”Nya Grenar” där utvecklandet av egenerfarnas kunskap har skett på olika sätt. Begreppet ”Nya Grenar” försvinner nu i och med detta projekt men tankar och erfarenhet ligger till grund för fortsättningen.

Det är kommunerna och Landstinget, via länsnätverk, KOLA-grupp och berörda chefer, som beslutat att detta projekt ska ingå i de satsningar i länet som görs med beviljade prestationsbaserade medel.

Det finns upparbetade kontakter inom olika verksamheter inom kommunerna och landstinget, där det redan finns en efterfrågan av personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa och deras komplementära kunskap.

Samverkan i projektet

Projektet är en samverkan med länets 13 kommuner samt landstinget i Jönköpings län genom länsnätverket. Samverkan sker även med brukarorganisationer samt personer med egen erfarenhet genom inflytanderådet.

Organisation

Samordningen av samtliga aktiviteter sker ifrån Regionförbundet Jönköpings län och FoUrum. Ansvariga är FoU-ledarna Annika Sköld Landberg och Sara Thil, aktiviteterna studiecirklar samordnas av Lotta Klasén.

Planerade aktiviteter för att bygga upp en resursbank

Rekrytering

Rekrytering av egenerfarna i syfte att bygga upp en resursbank för att kunna använda den komplementära kunskap och erfarenhet som finns bland dem. Resursbanken byggs upp stegvis i takt med att de egenerfarna får tid på sig att växa in i rollen. Aktiviteterna avser att skapa en tydlighet i vad det innebär att delta i projektet samt rollen som resursperson.



REGIONFÖRBUNDET
JÖNKÖPINGS LÄN
Kommunal utveckling

Aktivitet	Hur/Vad	Resultat	När
Rekrytering	Genom kontakter	15 intresseanmälningar	VT 2013
	Genom annonser	15 intresseanmälningar	HT 2013 - 2014
Individuella intervjuer av egenerfarna	Strukturerad intervju för att planera introduktion och möjliga aktiviteter för den egenerfarne	Börjar bygga en samarbetsallians	2013 - 2014
Introduktionsutbildning för de som vill fortsätta och bli resurspersoner	Förmedla information kring rollen, de olika riktlinjerna, etik, projektet, organisationer m.m.	Den egenerfarne blir medveten om vad som krävs och hur möjliga vägar in som resursperson kan se ut.	2013 - 2014
Handledning egenerfarna	Vid behov under projektet	De egenerfarna kan genom kontinuerliga kontakter känna sig trygga för att maximera möjligheter för att utvecklas som egenerfaren.	2013 - 2014
Ta fram riktlinjer	För arvodering Försäkringar Arbetsgivaransvar Sekretess	Dokument finns fastställda som tydliggör regler och rutiner för egenerfarnas insatser	VT 2013
Skapa olika mötesformer	Webbaserade, Lokaler m.m.	Möjlighet till dialog	2013 - 2014

Aktiviteter för egenerfarna

Syfte att stärka den egna återhämtningsprocessen samt att lägga en grund för att kunna bidra med sin komplementära kunskap i olika sammanhang

Alla aktiviteter erbjuds utifrån den individuella nivån personerna befinner sig på. Inga krav finns på vilka aktiviteter varje individ ska delta i. Individen väljer efter samråd med projektledarna vilka aktiviteter som är intressanta att delta i. Att påbörja t.ex. en studiecirkel innebär inte att individen förbinder sig till något vidare. Det är viktigt att varje individ hittar rätt nivå och utvecklas i sin egen takt och utifrån den egna förmågan.



Datum
2013-03-18

Antal sidor
5(9)

REGIONFÖRBUNDET
JÖNKÖPINGS LÄN
Kommunal utveckling

Aktivitet	Hur/Vad	Resultat	När
Möjliga aktiviteter för egenerfarna			
Introduktions- utbildning	Information om rollen, riktlinjer, etik, projektets innehåll, organisationer m.m.	Tydlighet vad som gäller i projektet	2013 - 2014
Delta i studiecirkelar	Med starkare röst Din egen makt Din egen berättelse	Ökad kunskap, förståelse och möjligheter för individen att stärka sin självkänsla och hitta sin identitet	2013 - 2014
Utbildas till studiecirkelledare	Cirkelledarutbildning för att leda: Med starkare röst Din egen makt Din egen berättelse	Ökad kunskap i att leda studiecirkelar, stödja andra och bidra med sina erfarenheter	2013 - 2014
Utbildas till dialogutbildnings- ledare	Dialogledarutbildning enligt Psykiatri Skånes koncept	Ökad kunskap i att leda, föra diskussioner och berätta sin egen historia för personal inom psykiatrin	2013 - 2014
Utbildas till attityd- ambassadörer	Hjärnkolls utbildning som anpassas och blir ett komplement för de som gått Dialogledarutbildningen	Möjlighet att få uppdrag som attitydambassadör via Hjärnkoll och medverka i deras kampanjer	2013
Berätta sin egen berättelse	Medverka på 2 dagars utbildning i Återhämtningsinriktat arbetsätt	Möjlighet till att berätta sin egen historia i ett mindre sammanhang	2013 - 2014
Utbildas till coach för Lärcafé	Coachutbildning på landstinget	Bidra med egen kunskap och erfarenhet för nyinsjuknande	Ht 2013 - 2014
Delta i utbildning i Human Dynamics	Utbildningsprogram i Human Dynamics som leds av certifierad ledare	Bra och trygg grund i kommunikation och förståelsen för våra olikheter som individer	Ht 2013 - 2014



Datum
2013-03-18

Antal sidor
6(9)

REGIONFÖRBUNDET
JÖNKÖPINGS LÄN
Kommunal utveckling

Handledning	Stöd och feedback av projektledarna vid behov	Trygghet och möjlighet till reflektion för att kunna utvecklas i sin egen takt	2013 - 2014
Vilka sammanhang/verksamhet individen kan vara verksam inom			
Leda studiecirklar för egen erfarna	Med starkare röst Din egen makt Din egen berättelse	Sprida kunskapen och stödja andra	Ht 2013 - 2014
Genomföra dialogutbildningar för personal	Dialogutbildning Psykiatri Skåne 4 tillfällen 2 tim./gång eller 2 tillfällen 4 tim./gång	Deltagarna får möjlighet till reflektion och ökad kunskap kring egnerfarnas komplementära kunskap. Utveckling kring relationen mellan personal och klient	Ht 2013 - 2014
Vara attityd-ambassadör	Anlitad i olika sammanhang, delta i Hjärnkolls kampanjer	Attitydförändringar	Ht 2013 - 2014
Vara *återhämtningsombud	Få uppdrag att delge sina egna erfarenheter till personal och andra med egen erfarenhet. Hålla återhämtningsperspektivet levande på sin enhet genom APT och andra aktiviteter. Medverka vid träffar för återhämtningsombuden	Attitydförändringar ökad insikt om den komplementära kunskap och erfarenhet som finns	2013 - 2014
Hålla i Lärcafé för nyinsjuknade personer	Samtalsgrupper, Anordnas på landstinget	Stödja nyinsjuknande och inge dem i hopp om möjlighet till återhämtning	2014
Delta i kvalitetsutvecklings arbete	Delge sina erfarenheter vid olika utvecklingsarbeten	Evidensbaserad utveckling av vården	2013 - 2014

*Återhämtningsombud finns i Jönköping- Habo- och Mullsjö kommun samt psykiatriska kliniken i Jönköping. Det innebär att det finns representanter med både personal erfarenhet samt egen erfarenhet som är ombud på varje enhet. Samordnaren i detta projekt är Mia Nordlund, Jönköpings kommun.



Datum
2013-03-18

Antal sidor
7(9)

REGIONFÖRBUNDET
JÖNKÖPINGS LÄN
Kommunal utveckling

Aktiviteter för personal och chefer

För att möjliggöra ett återhämtningsinriktat arbetssätt behöver personal och chefer utbildas. Det är av stor vikt att det finns en vilja och förståelse vid en förändring av ett förhållningssätt. Från det perspektiv där personalen varit expert och brukaren beroende av personalens kunskap till ett förhållande där brukarens erfarenheter och kunskaper spelar en betydande roll för delaktigheten i vården. Ett positivt ledarskap har visats sig vara centralt, i övriga världen, för utvecklingen av en återhämtningsinriktad vård. (Piat, L., Lal, S 2012) För att möjliggöra för cheferna att stödja personalen behövs följande aktiviteter.

Aktivitet	Hur/Vad	Resultat	När
Personalens möjligheter			
Delta i Återhämtnings-utbildningar	2 dagars utbildning i Återhämtningsinriktat arbetssätt	Ökad kunskap om Återhämtnings-perspektiv och hur man som personal kan stödja den processen	2013 - 2014
Delta i dialog-utbildningar	Dialogutbildning Skåne Psykiatri, 4 tillfällen 2 tim./gång eller 2 tillfällen 4 tim./gång leds av två personer med egen erfarenhet	Ökad förståelse för kunskap och erfarenhet från egenerfarna	HT 2013 - 2014
Delta i studiecirklar	Med starkare röst	Ökad insikt om möjligheter till inflytande för personer med egen erfarenhet	2013 - 2014
Leda studiecirklar för personal och egenerfarna	Cirkelledarutbildning	Fler får möjlighet att gå studiecirklar	2013 - 2014
Vara *återhämtnings-ombud	Hålla återhämtnings-perspektivet levande på sin enhet genom APT och andra aktiviteter. Medverka vid träffar för återhämtningsombuden	Utveckla möjligheterna till att arbeta återhämtningsinriktat och hitta en relation till varandra som personal och egenerfaren där det mer handlar om partnerskap	2013 - 2014



REGIONFÖRBUNDET
JÖNKÖPINGS LÄN
Kommunal utveckling

Chefers roll för att utveckla en återhämtningsinriktad psykiatri			
Delta i Återhämtningsutbildningar	2 dagars utbildning i Återhämtningsinriktat arbetssätt	Ökad kunskap om Återhämtningsperspektivet	2013 - 2014
Delta i Dialogutbildningar	Dialogutbildning Skåne Psykiatri, 4 tillfällen 2 tim./gång eller 2 tillfällen 4 tim./gång leds av två personer med egen erfarenhet	Ökad förståelse för kunskap och erfarenhet från egenerfarna	HT 2013 - 2014
Använda egen erfarna vid kvalitetsutvecklingsarbete	Anlita resurspersoner och attitydambassadörer	Egen erfarna blir en resurs till att utveckla vården mer brukarvänlig, evidensbaserad-praktik	2013 - 2014
Skapa förutsättningar för en återhämtningsinriktad psykiatri	Utbilda all personal i Återhämtningsinriktat arbetssätt, samt ständigt hålla perspektivet levande genom olika aktiviteter och reflektioner. Tillåta nytänk!	Förändrat bemötande och förhållningssätt där personal och egenerfarna ses som resurser i vården	2013 -

Utvärdering och forskning för att undersöka om attityder och stigmatisering förändras samt ta reda på om möjligheten till återhämtning för individen ökar

Förväntade resultat

Att personalen förändrar sitt förhållningssätt och arbetar mer mot ett samarbete i relationen personal/klient. Verksamheterna genom ledningens stöd uppmuntrar och tillåter flexibilitet för att göra det möjligt för personalen att arbeta återhämtningsinriktat. Att personer med egen erfarenhet deltar i utvecklingen av vården genom att bidra med sin komplementära kunskap och att patienter/brukare upplever att de har en möjlighet till återhämtning. Attityder och fördomar minskar. En förväntad sidoeffekt är att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa sannolikt kommer att behöva mindre resurser från kommun och landsting.



REGIONFÖRBUNDET
JÖNKÖPINGS LÄN
Kommunal utveckling

Datum
2013-03-18

Antal sidor
9(9)

Referenser

Piat, L., Lal, S (2012) *Service providers' experiences and perspectives on Recovery oriented mental health system reform*. Psychiatric rehabilitation Journal. Vol 35, no 4 289-296

Slade (2009). *Personal Recovery and Mental Illness. A Guide for Mental Health Professionals*. Cambridge Medicine.

Topor Alain (2004). *Vad hjälper? Vägar till återhämtning från svåra psykiska problem*. Stockholm: Natur och Kultur.

Planeringsdelegationen §§ 77-97

Tid: 2013-05-28, kl 09:00-14:30

Plats: Landstingets kansli, sal A

§ 86 *Hjärnkoll*

Dnr Föreligger skrivelse avseende arbete för förändrade attityder
LJ2013 och värderingar som ökad kunskap om psykisk ohälsa,
/41 Jönköpings län i samverkan med Hjärnkoll.

Ärendet kommer att behandlas vid landstingsstyrelsens
sammanträde 2013-06-11.

Utdrag: Landstingsstyrelsen

Vid protokollet

Siw Kullberg

Justeras

Håkan Jansson

Rätt utdraget,
Intygar

Lena Sandqvist